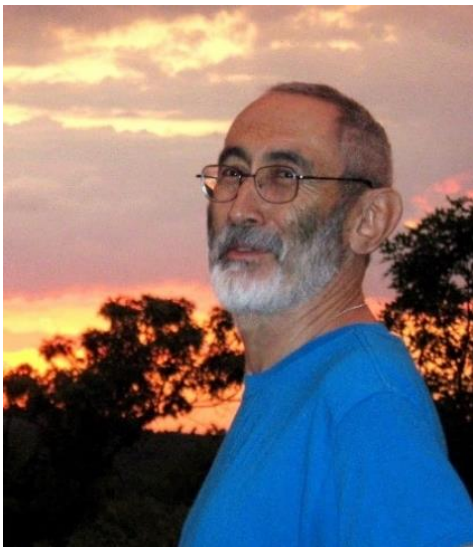

Пам'яті Едуарда Алексєєва

10 березня 2021 року покинув цей світ Едуард Алексєєв, відомий радянський музикознавець-фольклорист, збирач-польовик, дослідник традиційної музичної культури (насамперед якутів й інших народів Азії), видатний організатор і «стимулятор» фольклористичної справи в Радянському Союзі.

Здається, зовсім недавно – у 12 випуску нашого наукового щорічника «Проблеми етномузикології» ми вітали Едуарда Юхимовича із 80-літтям... І ось сумна звістка.

*Едуард Алексєєв. Бостон, Липень 2007
(фото Є.Єфремова).*

Значення його теоретичних праць виходить далеко як за рамки вивчення музики згаданих етносів, так і за межі російськомовного середовища науковців. Його книги про давньофольклорне інтонування і становлення ладових систем у традиційній музиці, історію і теорію фольклористичної нотації, етнокulturологічні дослідження залишаються актуальними донині, їх вивчають, цитують. Як очільник Фольклорної комісії при Спілці композиторів СРСР Е. Алексєєв разом із невеличким штатом його помічників сприяв широкій популяризації народної традиційної музики та активізував фольклористичну роботу в республіках. Це стосувалося й України: Е. Алексєєв ініціював проведення в нас кількох Всесоюзних наукових конференцій, семінарів для молоді. За прикладом Москви, у залі Спілки композиторів України були організовані перші концерти автентичних виконавців. З «благословіння» Е. Алексєєва у далекому 1979 р. відбувся перший концерт Київського фольклористичного гурту – нашого Древа. Побував він і в експедиції в українських Карпатах.

У 1990-х Едуард Юхимович із родиною переїхав до США. Останні 15 років ми з ним

досить регулярно спілкувалися по Скайпу. Двічі пощастило бачитися з ним у Бостоні. Він був тонким музикантом, цінителем і знавцем багатьох явищ мистецтва, з ним завжди було цікаво. Згадую чудову екскурсію Бостоном, яку він провів для мене з теплотою і гордістю за місто, яке стало для нього рідним:

– Я приїхав сюди вмирати, – розповідав він мені про свою страшну депресію, що охопила його в Росії на початку 1990-х, – але пройшло пару років, і я з подивом зрозумів, що життя продовжується. В Америці Алексєєв не сидів, склавши руки, він продовжував осмислювати й вдосконалювати те, що вже було ним зроблено, співпрацював з колегами різних країн. Одна з головних його справ, яку він довів до кінця – впорядкування свого власного величезного фольклорного аудіоархіву (насамперед його найвагомішої – якутської частини). Для цього йому довелося через російських колег діставати копії матеріалів, що залишилися в архівах різних установ, редагувати й систематизувати їх, супроводжуючи необхідними коментарями, скласти каталог і перекласти його англійською мовою. Для цієї роботи йому надали помічника. Адже, за домовленістю, увесь безцінний архів був переданий до бібліотеки Гарвардського університету. Це, очевидно, буде найкращим способом його збереження і доступу до нього через Інтернет з будь-якої точки світу.

Перебуваючи на далекій відстані від території колишнього Союзу, Едуард Юхимович, здається, ясніше, без пропагандистсько-ідеологічної пелени оцінював відносини між Україною і Росією. Він різко реагував на події 2014 р., однозначно засуджуючи дії своєї колишньої батьківщини.

Не знаю чому, але в Америці він, за моїми спостереженнями, більше спілкувався з американськими колегами, науковцями інших країн, аніж з вихідцями з Росії, яких там чимало. Ще такий факт: віруючий православний християнин Алексєєв одного разу привів мене до церкви, яку він регулярно відвідував, і де зустрів людей, близьких по духу – служба там проходить англійською мовою, звичною для більшості прихожан. І це при тому, що сам Алексєєв, за його словами, так і не оволодів англійською досконало!

Мабуть, кожна людина, яка була знайома з Алексєєвим, спілкувалася з ним в різні роки, в різних ситуаціях, бачила його по-різному. Я його пам'ятаю таким, як описав тут, і яким бачив його раніше – починаючи від 1973 р.

Ще одна згадка: на шляху від Бостона до Плімута, Едуард Юхимович показав мені не дуже помітний поворот кудись уліво і сказав: – Ось далі по цій дорозі ми із Зоєю [дружиною Е. Алексєєва] купили на місцевому кладовищі ділянку для нас двох – хороше, тихе місце! Сподіваюся, це так і є.